

EETTISET PERIAATTEET JULKISISSA

HANKINNOISSA

Tapaus reilu kauppa

Teksti Outi Moilala
Ulkoasu ja taitto Anna Emilia Kervinen
Kansikuva Raisa Kyllikki Karjalainen
Reilun kaupan puolesta Repu ry
Kesäkuu 2007

Julkaisu on koostettu Ulkoasiainministeriön
kehitysyhteistyön tiedotustuella.

EETTISET PERIAATTEET JULKISISSA HANKINNOISSA

Tapaus Reilu kauppa

SISÄLLYS

1 SELVITYKSEN TARKOITUS JA MÄÄRITELMIÄ	2
2 KUNTIEN HANKINNAT JA REILU KAUPPA	2
3 HANKINTALAKI ANTAA MAHDOLLISUUKSIA	3
3.1 Uusi laki on eettisten ehtojen osalta entistä selkeämpi	3
3.2 Reilun kaupan vaatimuksen asettaminen hankintaprosessissa	3
3.3 Kilpailutuksen kynnysarvot	4
3.4 Neuvontayksikkö auttaa	4
4 KUNTIEN HANKINTOIHIN VAIKUTTAMINEN	4
4.1 Mitä ovat puitesopimus ja hankintarengas?	4
4.2 Vaikuttamistavat	5
4.3 Imagokahveista peruskäyttöön	5
5 ESIMERKKEJÄ KUNNISTA	5
5.1 Reilun kaupan kunta Utajärvi	5
5.2 Sitkeys kannattaa, tapaus Kerava	6
6 ONGELMAKOHTIA JA HYVIÄ KÄYTÄNTÖJÄ	7
6.1 Tukkujen valikoimat	7
6.2 Ennakkoluulojen karistamista	7
6.3 Oikeudenmukaisuudella on hintansa	7
6.4 Toimittajaehdokkaiden määrä	8
6.5 Vaihdot tehdään hankintasopimusten puitteissa	8
7 LOPUKSI	9
8 LÄHTEET	10
8.1 Kirjalliset	10
8.2 Haastattelut	10
8.3 Muut lähteet	10
9 LIITTEET	11
Liite 1. Reilun kaupan kunnan kriteerit	
10 LOPPUVIITTEET	13

1 SELVITYKSEN TARKOITUS JA MÄÄRITELMIÄ

Kaupan ja tuotannon kansainvälistyessä yhä enemmän myös julkiseen käyttöön hankittujen tuotteiden valmistuksessa on usein ekologisia ja sosiaalisia ongelmia. Ekologiset ongelmat liittyvät mm. käytettyihin raaka-aineisiin, tuotantomenetelmiin, kuljetuksiin ja tuotteen kierrätettyyn sekä hävittämistapaan. Sosiaaliset ongelmat liittyvät toimeentuloon, ruokaturvaan, ammatilliseen järjestäytymiseen, kollektiivisiin työehtosopimusneuvotteluihin, palkkoihin, työaikoihin, työturvallisuuteen, kohtelun tasارvoisuuteen ja pakkotyön sekä lapsityövoiman käyttöön.

Tämä selvitys esittelee parhaita käytäntöjä eettisten ehtojen asettamiseksi erityisesti kuntien hankinnoissa. Raportti on kirjoitettu reilun kaupan edistämistä kiinnostuneita silmällä pitäen, ja tiedot soveltuvat myös kuntien työntekijöiden ja päättäjien käyttöön. Hankintoja tekeville on olemassa oma oppaansa Reilun kaupan tuotteiden kilpailuttamisesta¹.

Vastuullisella tai eettisellä hankinnalla tarkoitetaan tässä sosiaalisten, ekologisten ja/tai muulla tavalla eettisten vaatimusten sisällyttämistä julkiseen hankintaan tai hankintapäätökseen². Juridisesti kyse on kansainvälisten sopimusten kuten YK:n ihmisoikeuksien julistuksen ja Kansainvälisen työjärjestön ILO:n sopimusten noudattamisesta. Riskialueilla ilman eettisiä takuita valmistettujen tuotteiden suosiminen on potentiaalisesti ristiriidassa kyseisten kansainvälisten sopimusten kanssa.

Reilulla kaupalla tarkoitetaan tuotteita, joissa olevaa Reilun kaupan merkkiä Suomessa myöntää ja valvoo Reilun kaupan edistämisyhdistys ry³. Reilun kaupan tuotteiden valmistuksessa on otettu huomioon Kansainvälisen työjärjestön ILO:n ja muiden vastaavien kansainvälisten sopimusten sisältö ja lisäksi ympäristönsuojellisia näkökohtia. Reilun kaupan merkillä varustetuista tuotteista puhuttaessa termi kirjoitetaan vakiintuneen tavan mukaisesti isolla alkukirjaimella. Tämän selvityksen tiedot soveltuvat joiltakin osin myös Maailmankauppojen⁴ myymiin tai muulla vastaavalla tavalla sosiaalisesti eettisesti tuotettuihin tuotteisiin. Tällöin puhutaan yleensä reilun kaupan tuotteista pienellä alkukirjaimella.

Julkisilla hankinnoilla tarkoitetaan sitä, että julkiset toimijat ostavat tai vuokraavat tavaroita tai palveluja tai toteuttavat rakennusurakoita⁵. Tässä selvityksessä käsitellään vain tavarahankintoja, ja fokus on Reilun kaupan elintarvikkeissa. Reilun kaupan merkin ovat saaneet tämän selvityksen tekoon mennessä elintarvikkeiden lisäksi myös ruusut, urheilupallot ja puuvilla, josta voidaan valmistaa esimerkiksi tekstiilejä ja vanutuotteita⁶.

Julkisia hankkijoita ovat hankintalain⁷ mukaan valtion, kuntien ja kuntayhtymien viranomaiset, evankeliluterilaisen ja ortodoksisen kirkon viranomaiset sekä valtion liikelaitokset. Julkisiin hankkijoihin luetaan lisäksi ns.

julkisoikeudelliset laitokset, jotka joko saavat pääosan rahoituksestaan edellä luetelluilta julkisilta toimijoilta, joiden johto on julkisen valvonnan alainen tai joiden johtoelementtejä julkiset toimijat nimeävät yli puolet. Lakia julkisista hankinnoista on sovellettava myös silloin, jos mikä tahansa hankkija on saanut hankintaansa julkista tukea yli puolet hankinnan arvosta.⁸ Tällöin kyseeseen tulevat esimerkiksi julkista tukea saavat järjestöt.

Tässä selvityksessä keskitytään julkisista hankkijoista kuntiin, joskin tiedot soveltuvat pitkälti myös valtion ja seurakuntien hankintoihin. Olennainen osa selvitystä ovat kuvaukset kuntien hankintakäytännöistä mukaan lukien tuoreen hankintalain soveltamistavat. Tietoa on kerätty eri lähteistä pääasiassa Internet-sivuilta sekä asiantuntija-haastatteluin.

Selvityksen pohjaksi on kerätty kuntakohtaista tietoa reilun kaupan tuotteisiin siirtymistä koskeneiden valtuustoaloitteiden kohtalosta⁹. Aloitteiden kariutumissyitä on kerätty yhteen, ja parhaita keinoja ongelmien yli pääsemiseksi esitellään luvussa 6. Lisäksi käydään läpi positiivisia esimerkkejä malliksi onnistuneesta kuntakampanjoinnista luvussa 5. Luvussa 4 käsitellään kuntien hankintakäytäntöjä ja niihin vaikuttamista. Näitä ennen esitellään kuitenkin hankintalain soveltamistapoja eettisiä ehtoja asetettaessa.

2 KUNTIEN HANKINNAT JA REILU KAUPPA

Julkinen sektori on suuri ostaja, ja sen ostopäätöksillä voisi vaikuttaa tuotannon ekologisuuteen tai sosiaalisiin olosuhteisiin merkittävästi. Valtio hankki elintarvikkeita, juomia ja tupakkaa 37,6 miljoonalla eurolla vuonna 2005. Kunnat hankkivat elintarvikkeita yhteensä 207,4 miljoonalla vuonna 2004.¹⁰

Italiassa julkiset hankkijat ottavat huomioon kestävän kehityksen periaatteet ja suosivat Reilun kaupan tuotteita hallituksen päätöksen velvoittamana¹¹.

Reilun kaupan kaupunkeja on Iso-Britanniassa jo noin 250 ja Ranskassa Reilun kaupan kuntia ja kaupunkeja on noin sata¹². Reilun kaupan kaupungin tai kunnan arvoniemen saanti edellyttää Reilun kaupan tuotteiden laajaa käyttöä niin kunnan omissa hankinnoissa kuin kunnan alueella sijaitsevilla yrityksillä ja työpaikoilla.

Muutama suomalainen kunta käyttää Reilun kaupan tuotteita, mutta maassamme on vasta yksi Reilun kaupan kunta, Oulun lähistöllä sijaitseva Utajärvi. Muissa kunnissa on vaihdettu lähinnä kokouskahveja Reilun kaupan vastineisiin. Reilun kaupan tuotteita olisi kuitenkin mahdollista tilata nykyisistä tukuista useampaankin kuntaan. Tätä käsitellään myöhemmin.

Kotimaisten yritysten toimintaa halvemman työvoiman maissa tutkivan FinnWatch-tietotoimiston julkisten hankintojen selvityksen tehneen Päivi Pöyhösen mukaan esimerkiksi Porissa ja Espoossa on keskusteltu eettisestä han-

kinnasta. Porin hankintatoimisto seuraa valmistusmaita. Työolojen tarkistamista ei ole vielä kuitenkaan käytännön tasolla tehty kummassakaan kunnassa.¹³

3 HANKINTALAKI ANTAA MAHDOLLISUUKSIA

Julkisia hankintoja säätelevät kansalliset lait, EU-direktiivit ja maailmankauppajärjestön WTO:n sopimukset. Yhteisten direktiivien vuoksi mahdollisuudet eettisten kriteerien asettamiseen pätevät samalla tavalla Suomessa kuin muissakin EU-maissa.

Suomen julkisia hankintoja ohjaava hankintalaki on aiheuttanut sekaannusta siinä, voidaanko tarjouskilpailussa asettaa tuotteille ympäristönsuojelullisia tai sosiaalisia kriteerejä. FinnWatchin julkisten hankintojen raportin julkistustilaisuudessa Kuntaliiton ja kauppa- ja teollisuusministeriön julkisten hankintojen neuvontayksikön johtava lakimies Terhi Kauti oikoi harhakäsityksiä: Eettisiä kriteerejä voidaan kyllä asettaa.¹⁴

Eettisten ehtojen asettamisen mahdollisuudesta kertoo myös se, että monet seurakunnat käyttävät jo Reilun kaupan tuotteita. Ne ovat julkisia hankkijoita aivan samoin kuin kunnat, ja molempia koskee sama hankintalainsäädäntö. (Seurakuntien taloudessa on kuitenkin yleensä enemmän liikkumavaraa kuin esimerkiksi kouluruokailussa ja seurakuntien hankinnat ovat usein pienempiä, jonka vuoksi kilpailutus voidaan tehdä niissä hieman vapaammin.)¹⁵

3.1 Uusi laki on eettisten ehtojen osalta entistä selkeämpi

Hankintalaki muuttuu 1.6.2007 ja uusi kumoaa edellisen lain.¹⁶ Kyseisellä lailla säädetään myös julkisia hankintoja koskevien EU-direktiivien soveltamisesta Suomessa. Uuden, selkeämmän lain myötä sekaannuksia odotetaan tulevan vähemmän.

Hankinnat tehdään joko ”kokonaistaloudellisesti edullisesti” tai valitaan hinnaltaan halvin. Kokonaistaloudellisella edullisuudella tarkoitetaan sitä, että hinnan lisäksi voidaan asettaa laatuvaatimuksia, eli halvinta ei ole pakko valita. Juuri tästä on kyse eettisten periaatteiden asettamisen kohdalla.¹⁷

Uudessa laissa julkisista hankinnoista 49 § todetaan: ”Hankintayksikkö voi asettaa hankintasopimuksen toteuttamiselle erityisehtoja, jotka voivat koskea erityisesti *ympäristö- ja sosiaalisia näkökohtia, kuten ammatillista koulutusta työpaikalla, kansainvälisen työjärjestön (ILO) sopimusten noudattamista, työoloja ja työehtoja*

tai vammaisten palvelukseen ottamista. Edellytyksenä on, että ehdot ovat syrjimättömiä ja yhteisöoikeuden mukaisia [...]”.¹⁸

Toisin sanoen sosiaalisissa asioissa vastuullisesti eli ILO:n sopimusten mukaisesti tuotettuja tuotteita voi suosia julkisissa hankinnoissa kuten edellisenkin lain mukaan. Lisäksi kyseisten ehtojen asettamisen mahdollisuudesta on jopa mainittu uudessa laissa erikseen. Ehtona on syrjimättömyys eli se, että esimerkiksi Reilun kaupan merkin saaneiden tuotteiden lisäksi on hyväksyttävä muut vastaavat kriteerit täyttävät tuotteet.

Uuden hankintalain myötä muuttuu myös se ongelmia aiheuttanut käytäntö, jonka mukaan markkinaoikeudessa häviäjän ei ole tarvinnut maksaa mitään (ellei kyse ole ollut aivan kohtuuttomista vaatimuksista). Koska valituksia on voinut tehdä ilman mitään riskiä, markkinaoikeuteen on vedetty suuri määrä juttuja ja julkisia hankintoja tekevät ovat olleet hyvin varovaisia lain kirjaimen noudattamisen kanssa. Uuden hankintalain mukaan hävinnyt osapuoli joutuu pääsääntöisesti maksamaan vastapuolen oikeudenkäyntikulut, kuten on yleensä menetelty käräjäoikeudessa.¹⁹ Tämänkin vuoksi on odotettavissa, että julkiset hankkijat uskalta- vat jatkossa asettaa ostoilleen entistä rohkeammin eettisiä ehtoja.

3.2 Reilun kaupan vaatimuksen asettaminen hankintaprosessissa

Julkiset hankinnat on kilpailutettava niin, että prosessissa täyttyvät avoimuuden, tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden periaatteet. Avoimuudella tarkoitetaan yksinkertaisesti sitä, että tarjouskilpailun avaamisesta ilmoitetaan riittävän laajasti. Tasapuolisuudella ja syrjimättömyydellä viitataan siihen, että tarjoajia kohdellaan yhdenvertaisesti. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tarjoajat valitaan ennalta ilmoitettujen periaatteiden mukaisesti.²⁰

Hankintaprosessiin kuuluvat (1) hankinnan suunnittelu, (2) ennakoilmoitus, (3) tarjouspyynnön laatiminen, (4) hankinnasta ilmoittaminen, (5) tarjoajien poissulkeminen, (6) tarjouspyyntöjen lähettäminen, (7) tarjousten vastaanottaminen, avaaminen ja niiden kelpoisuuden ja sisällön vertailu, (8) hankintapäätös, (9) tiedoksianto ja muutoksenhakuohjaus, (10) sopimusten tekeminen ja (11) jälki-ilmoitus.²¹

(1) Hankinnan suunnitteluvaiheessa katsotaan, paljonko varoja on käytettävissä ja arvioidaan, aiheuttaako hankinta jatkuvia, esimerkiksi huoltokuluja. Tässä vaiheessa olisi hyvä pyrkiä etukäteen kartoittamaan markkinoilla olevia tuotteita.²²

(2), (4) ja (11) Hankinnoista ilmoitetaan Julkiset hankinnat -lehdessä ja hankinnasta riippuen erilaisissa julkishallinnon sähköisissä tietokannoissa. Hankintailmoitus voidaan julkaista myös sanoma- ja ammattilehdissä sekä esimerkiksi hankkijan omalla nettisivuilla. Jälki-ilmoituksella hankkija ilmoittaa siitä, mikä toimittaja on valittu.²³

(3) Tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden periaatteet tarkoittavat, että vaatimus esimerkiksi reilun kaupan ehdot täyttävistä tuotteista on kirjattava hankintailmoitukseen ja tarjouspyyntöön. Jälkeenpäin kilpailuskriteereitä ei voi enää muuttaa.²⁴ Kunnissa tapahtuvalle vaikuttamistyölle tämä merkitsee sitä, hankintakriteereihin on vaikutettava viimeistään siinä vaiheessa, kun tarjouspyyntö laaditaan.

(5)–(10) Toimittajien valinnasta säädetään yksityiskohteisesti hankintalaissa. Ehdokkaiden kohdalla tarkistetaan ensimmäiseksi se, että ne ovat suorittaneet lailliset velvollisuutensa. Hankintalaissa säädetään myös muista yksityiskohdista, kuten siitä, missä aikataulussa prosessin vaiheiden on edettävä. Lisäksi selvitetään, ovatko toimittajat antaneet kaikki tarvittavat tiedot.²⁵ Reilun kaupan tuotteiden tapauksessa tässä kohtaa tarkistetaan, että ehdokkaat täyttävät asetetut reilun kaupan vaatimukset. Todistusvastuu esimerkiksi lapsityövoiman käytön suhteen on tarjoajalla. Jos tiedot ovat puutteelliset, tarjous voidaan hylätä.²⁶

Toimittajan valinta perustuu hyvin laadittuun ja kaikki kriteerit sisältävään tarjouspyyntöön. Tarjousten vertailussa ei saa käyttää sellaisia perusteita, joita ei ole ilmoitettu hankintailmoituksessa ja tarjouspyynnössä.²⁷

Tarjouspyynnössä on mainittava arviointiperusteet tärkeysjärjestyksessä, jos mahdollista. Kokonaistaloudellista edullisuutta käytettäessä arviointiperusteita ovat esimerkiksi hinta, toimitusaika, toimitusvarmuus ja laatu. Näitä perusteita voidaan painottaa vaikkapa pisteyttämällä.²⁸

Tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden periaatteet vaikuttavat myös siihen, miten eettiset ehdot muotoillaan hankintailmoitukseen ja tarjouspyyntöön. Jos halutaan suosia Reilun kaupan tuotteita, tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden periaatteiden mukaisesti on hyväksyttävä Reilun kaupan merkillä varustettujen ja Maailmankauppojen myymien tuotteiden lisäksi kaikki muut vastaavalla tavalla eettisesti tuotetut tuotteet.²⁹

Edellä sanottu toteutetaan avaamalla hankintailmoituksissa ja tarjouspyynnöissä se, mitä reilu kauppa on. Lakitermein sanottuna on esitettävä reilun kaupan *tekniset eritelmät* ja niiden lisäksi *erityisehtoja*. Tekniset eritelmät liittyvät tuotteen tuotantotapaan. Luomutuotteiden kohdalla hankintakriteereissä riittävät tekniset eritelmät, koska luomutuotanto voidaan kuvata työvaiheittain. Reilu kauppa täyttää tiettyjen tuotantomenetelmiä koskevien (ympäristönsuojelullisten) ehtojen lisäksi sosiaaliset kriteerit, joita ei voi kuvata pelkästään teknisesti. Näitä sosiaalisia kriteereitä kuvaamaan tarvitaan reilun kaupan erityisehdot.³⁰

Käytännössä edellä sanottu tarkoittaa yksinkertaisesti sitä, että hankintailmoituksiin ja tarjouspyyntöihin lisätään leikkaa-liimaa-tekniikalla valmiit lauseet tai viite sellaiseen asiapaperiin, jossa reilun kaupan tekniset eritelmät ja erityisehdot on kuvattu.³¹ Tällainen Reilun kaupan merkkijärjestelmän ja Maailmankauppojen myymien tuotteiden erityisehdot avaava viite on eräs Euroopan parlamentin kehitysyhteistyövaliokunnan mietintö reilusta kaupasta ja kehityksestä kesäkuulta 2006.³²

Julkisia hankintoja tekeviä varten on olemassa oma opansa. Opas on saatavilla Internetissä ja siinä esitellään valmiita sopimuspohjia eri tilanteille, suoraan reilun kahvin hankintaan sekä pitopalveluiden kilpailuttamiseen.³³

3.3 Kilpailutuksen kynnysarvot

Hankintalaki määrää kynnysarvot, joiden ylittävät hankinnat on kilpailutettava lakien mukaisesti. Yli 15 000 euron tavarahankinnat on kilpailutettava Suomen lain mukaisesti. Valtion keskushallinnon 137 234 euroa ylittävät ja muiden julkisten viranomaisten 211 129 euroa ylittävät tavarahankinnat kilpailutetaan EU-direktiivin mukaisesti, josta on myös määrätty Suomen hankintalaeissa. Suurimmassa eli direktiivin määräämissä hankinnoissa on tiukimmat vaatimukset.³⁴

Kynnysarvot alittava eli alle 15 000 euron tavarahankinta on myös kilpailutettava, mutta se voidaan tehdä vapaammin kuin kynnysarvot ylittävä hankinta. Kilpailutuksessa käytetään tällöin hankkijoiden omia hankintaohjeita. Kynnysarvot alittaviakin hankintoja koskevat esimerkiksi EY-perustamissopimuksen mukaiset avoimuuden, tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden periaatteet.³⁵

Kauppa- ja teollisuusministeriön arvion mukaan kynnysrajat alittavia hankintoja tulisi olemaan jopa miljoonia vuosittain. Pienistä hankinnoista olisi ministeriön mukaan kuitenkin pyrittävä eroon, koska ne teettävät työtä enemmän kuin suuremmat erät. Kynnysarvon säätämällä on pyritty vähentämään pienten hankintojen byrokratiaa.³⁶

Reilun kaupan tuotteiden kokeiluihin ei tarvita sen virallisempaa päätöstä, mutta nekin on kilpailutettava, jos niiden käyttöön päätetään siirtyä pysyvästi.³⁷

3.4 Neuvontayksikkö auttaa

Hankintalain kiemuroiden tulkitsemisessa auttaa kauppa- ja teollisuusministeriön ja Kuntaliiton yhteinen julkisten hankintojen neuvontayksikkö. Neuvonta on maksutonta, ja sitä tarjotaan hankintoja tekeville sekä yrityksille. Lisäksi Kuntaliitto on nimennyt kuntien hankintakäytäntöihin erikoistuneita asiantuntijoita auttamaan erityisesti kuntien hankinnoissa.

Seuraavaksi käsitellään kuntien hankintakäytäntöjä ja niihin vaikuttamista.

4 KUNTIEN HANKINTOIHIN VAIKUTTAMINEN

4.1 Mitä ovat puitesopimus ja hankintarengas?

FinnWatch-tietotoimiston julkisten hankintojen eettisyyttä käsittelevän Ostoksilla verovaroin -selvityksen tehnyt Päivi Pöyhönen toteaa, että kuntien puitesopimuksissa on Reilun kaupan tuotteita, mutta niiden osto on vähäistä³⁸. *Puitesopimuksilla* tarkoitetaan kilpailutuksen voittaneiden

toimittajien kanssa solmittuja tietyn ajan voimassaolevia sopimuksia, joissa on määritelty myyntiehdot. Hankinnat tehdään sopimuksen solmimisen jälkeen suorina tilauksina sopimuksessa mukana olevilta sopimustoimittajilta neuvoteltujen ehtojen mukaisesti.³⁹ Tällöin varsinainen kilpailutus on tehty puitesopimuksen solmimisvaiheessa. Puitesopimuksessa voi kuitenkin olla mukana useita toimittajia, jolloin esimerkiksi hinnat voidaan kilpailuttaa toimittajien välillä hankinnan yhteydessä. Tilauksesta tulee tällöin kilpailutuksen päätösasiakirja.⁴⁰

Kokonaan itse tavarahankintansa teki 5 prosenttia kunnista vuonna 2006. Monet kunnat tekevät hankintoja sekä itse että yhdessä, ja yhteishankinnat ovat kasvussa.⁴¹

Kunnat tekevät yhteishankintoja usein niin sanottujen *hankintarenkaiden* kautta⁴². Myös valtion hankintayksiköt voivat muodostaa hankintarenkaita⁴³. Hankintarenkaiden toiminnassa on eroja, mutta kaikki niistä kilpailuttavat toimittajia⁴⁴.

Hankintarenkaita on lähes kaikissa *seutukunnissa*⁴⁵. Seutukunta tarkoittaa yhtenäistä työssäkäyntialuetta, johon kuuluvat kunnat tekevät yhteistyötä. Sisäasiainministeriö määrittelee seutukunnat ja muutoksia on tullut lähes vuosittain. Jokainen kunta kuuluu johonkin seutukuntaan⁴⁶. Hankintarenkaisiin kuuluvat kunnat eivät kuitenkaan ole aina samoja kuin seutukunnan kunnat. Esimerkiksi Oulun seutukuntaan kuuluu 10 kuntaa, mutta hankintarenkaaseen enemmän.⁴⁷

Päätökset hankintarenkaiden toimittajista tehdään kunnissa virkamiespäätöksinä tai luottamusmiesten muodostamissa hankintalautakunnissa. Yksi kunta tekee hankinnat muidenkin hankintarenkaassa olevien kuntien laskuun valtakirjalla, ja päätös samasta hankinnasta tehdään siis kaikissa osallistuvissa kunnissa erikseen. Hankintarenkaat ovat vasta viime vuosina tehneet itselleen hankintastrategioita, sillä koko elimet ovat suhteellisen nuoria.⁴⁸

Kunnat suunnittelevat yhteistyötä myös valtakunnallisesti. Kuntaliitossa on valmisteilla sen omistukseen tuleva osakeyhtiö, joka hoitaisi esimerkiksi paljon osaamista vaativat kuntien tietojärjestelmien hankinnat. Yksikkö keskittyisi pelkästään tavaroiden, tietojärjestelmien ja energian hankintaan ja esimerkiksi palvelut jäisivät sen ulkopuolelle. Uuden yksikön perustamisesta ei tosin vielä ole tehty virallista päätöstä, mutta Kuntaliiton kunnille tekemässä kyselyssä palaute oli ollut hankkeelle suosiollista.⁴⁹

4.2 Vaikuttamistavat

Kuntien hankintoihin vaikutetaan kunnanvaltuuston tai kunnanhallituksen kautta. Aloitteita voivat tehdä valtuutettujen ja hallituksen jäsenten lisäksi kuntalaiset ja kunnan työntekijät. Vaikka kunta tekisi yhteishankintoja hankintarenkaan kautta, jokainen renkaassa mukana oleva kunta tekee itse oman päätöksensä hankinnasta. Erilliset päätökset tehdään myös sen vuoksi, että vastuu päätöksestä on jokaisessa kunnassa myös haastettaessa markkinaoikeuteen: tällöin toimittaja haastaa sinne kunkin kunnan erikseen⁵⁰.

Aloitteet Reilun kaupan tuotteiden käyttämisestä voivat koskea kokeiluja tai osittaista tai kokonaan Reilun kau-

pan vastineeseen siirtymistä. Osittaisen siirtymisen kohdalla voidaan tarjota kahta tuotetta, Reilun kaupan tuotetta ja ns. ”tavallista” rinnakkain, tai aloitteessa voidaan esittää prosenttiluku siitä, kuinka suuri osuus kyseisestä tuotteesta korvataan Reilun kaupan vastineella. Jälkimmäinen, prosenttilukuun perustuva esitys on ensimmäistä suosittelävämpi.

4.3 Imagokahveista peruskäyttöön

Imagokysymykset ovat tulleet esille monen kunnan perusteluissa ottaen Reilun kaupan tuotteita. Reilu kauppa kohentaa imagoa. Esimerkiksi Suomen ensimmäinen Reilun kaupan kunta Utajärvi on saanut osakseen paljon positiivista mediahuomiota. Reilujen tuotteiden tarjoilu kunnan tilaisuuksissa voi imagon kohennuksen lisäksi estää helposti ja halvalla sen tahraamisen. Tahraamislogiikka pätee myös esimerkiksi lahjoihin: ns. ”tavallisen” kahvin antaminen saattaa pahoittaa vastaanottajan mielen.

Varmasti juuri imagokysymysten vuoksi kokous- ja vieraskahvien vaihto on ollut kunnissa kaikkein yleisintä. Esimerkiksi Salon ja Keravan kaupunkien siirtymistä Reilun kaupan tuotteiden käyttäjiksi perusteltiin imagosyillä. Haasteena onkin päästä imagokahveista laajempaan peruskäyttöön.

5 ESIMERKKEJÄ KUNNISTA

5.1 Reilun kaupan kunta Utajärvi

Ensimmäisen Reilun kaupan kunnan arvonimen Suomessa saaneen Oulun ympäristössä sijaitsevan Utajärven nimitykseen johtaneet tapahtumat toimivat esimerkkinä siitä, mitä reilun kaupan edistämiseksi kunnassa saatetaan tarvita.

Arvonimestä on paljon kiittäminen seurakunnan nuorisotyönohjaajaa ja lähetyssehteriä Mikko Pyhtilää ja kunnan entistä kehitysjohtajaa ja hallintosihteriä Kerttu Hiltusta.

Prosessi alkoi kirjaston Venezuela-aiheisesta lähetysnäyttelystä, jota Pyhtilä oli järjestämässä. Venezuelalle kahvi ja öljy ovat tärkeitä tuotteita, joten Reilun kaupan kahvi otettiin mukaan näyttelyyn. Näyttelyn järjestämisen jälkeen Pyhtilä keksi, että voisi tehdä myös haastekampanjaa, ja soitti kolmeen kahvilaan, joissa oltiin asiasta kiinnostuneita. Innostuneena Pyhtilä soitti vielä parisataa puhelua! Reilun kaupan huhtikuu -haastekampanja alkoi olla valmis.⁵¹ Käytännössä kaikki kunnassa juotu kahvi oli kuukauden ajan Reilun kaupan kahvia. Haastekampanjaan osallistuvat kunnan ja seurakunnan lisäksi lähes kaikki utajärveläiset yhteisöt ja yritykset.⁵² Monet niistä jäivät tuotteiden käyttäjiksi kokeilukuukauden jälkeen⁵³.

Toisen utajärveläisen Reilun kaupan edistäjän Kerttu Hiltusen asema myös kunnanhallituksen sihteerinä helpotti asian viemistä kunnanhallituksen käsittelyyn⁵⁴. Ensimmäiset päätökset tehtiin kokous- ja vieraskahvin ja teen vaihtamisesta huhtikuun ajaksi ja sen jälkeen kokonaan. Tuotteiden käyttöä laajennettiin koskemaan kunnan asiakastarjoiluja, jos asiakaspalaute olisi hyvää, ja hyväähän se oli.⁵⁵

Reilun kaupan edistämisyhdistys myönsi Utajärven asukkaille Reilun kaupan palkinnon elokuussa 2004. Joulukuussa 2004 kunta sai yhdistykseltä Reilun kaupan kunnan arvonimen.

Pyhtilän mukaan kielteistä asennetta ei tullut vastaan käytännössä missään. Edes joidenkin Reilun kaupan tuotteiden korkeampi hinta ei aiheuttanut vastustusta. Ratkaisevassa roolissa oli juuri utajärveläisten oma aktiivisuus. Reilun kaupan edistämisyhdistyksestä tuli hyvä taustatuoki.⁵⁶

Kerttu Hiltunen tuo esiin pari onnistumisen salaisuutta. Ensiksi maaseutupitäjässä on helppo perustella viljelijän reilun kohtelun tarvetta. Toiseksi Hiltunen ja muu kunnan väki keksi keittää Reilun kaupan kahvit kunnanhallituksen kokouksessa ja kertoivat vasta kahvin jälkeen, että se oli sillä kertaa Reilun kaupan kahvia.⁵⁷ Ennakkoluuloja kahvin makua kohtaan oli alkuun myös Utajärvellä (ks. alaluku Ennakkoluulojen karistamista)⁵⁸.

Pyhtilän ja Hiltusen mielestä Reilun kaupan edistämisen oli Utajärvellä helppoa maatalousvoittoisuuden lisäksi kunnan pienen koon vuoksi. Ihmiset tuntevat toisensa ja tuttua kuunnellaan paremmin kuin tuntematonta. Toisinkin päin voisi argumentoida, kuten esimerkiksi Anna Nieminen Kumppani-lehdessä tekee. Pienissä kunnissa olettaa helposti valikoiman olevan suppeampi kuin suurissa kaupungeissa.⁵⁹

Kerttu Hiltusen mukaan kunnanvaltuuston tai -hallituksen aloite on kahvien vaihtamisessa välttämätön. Jos virallista päätöstä ei ole, tulee hänen mukaansa ongelmia. Jos poliittista tahtoa on löytynyt päätökseen asti, homma etenee kunnan ratkaissa: hankinnoista vastaava valitsee Reilun kaupan tuotteista sopivimmat hankintarenkaan valikointia.⁶⁰

Reilun kaupan kunnan ehtoihin kuuluu se, että hankkeella on kunnan poliittinen tuki.⁶¹ Kunnanvaltuuston tai -hallituksen päätös on siis tämänkin vuoksi välttämätön. Aloitteen voi tosin panna alulle joku valtuuston tai hallituksen ulkopuolinenkin taho, kuntalainen tai kunnan työntekijä, kuten Utajärvellä.

Reilun kaupan kunnassa on oltava myös pitkäjänteiseen kehittämiseen sitoutunut kannatustyöryhmä. Reilun kaupan kunnan ehtojen mukaan paikallinen kannatustyöryhmä valvoo kriteerien noudattamista. Tilanteen on parannuttava jatkuvasti ja Reilun kaupan edistämisyhdistykselle on raportoitava vuosittain. Kunnan lisäksi muiden paikallisten työpaikkojen on käytettävä Reilun kaupan tuotteita ja niitä on saatava yhdestä tai useammasta alueen kaupas-

ta, kahvilasta, ravintolasta ja hotellista kunnan koosta riippuen.⁶²

Utajärvellä käytettiin nimityksen saannin jälkeen ensimmäisen vuoden ajan erityisesti Reilun kaupan kahvia, teetä ja banaaneja. Kunta haastoi myös muut Suomen kunnat käyttämään Reilun kaupan tuotteita viikon ajan syksyllä 2005 ja siirtymään sen jälkeen niiden pysyväksi käyttäjäksi. Utajärvi muistutti haasteessaan, että tuotteita ei tarvitse kilpailuttaa kokeilun vuoksi.⁶³

Muutama vuosi arvonimen saannin jälkeen jotkut Reilun kaupan kahviin siirtyneet Utajärven yritykset ovat vaihtaneet ns. ”tavalliseen” kahviin⁶⁴. Työsarka ei siis lopu arvonimen saantiin, vaan sen ylläpitämisestä tulee huolehtia. Arvonimen myötä paikallinen kannatustyöryhmä sitoutuu jatkuvaan kehittämistyöhön⁶⁵.

Utajärvi on muutenkin edelläkävijä. Se on ensimmäisenä suomalaisena kuntana ja kolmantena kuntana maailmassa saanut ISO 9001:2000 -standardin mukaisen laatusertifikaatin. Sertifioinnin saaminen on edellyttänyt mm. kunnan kaikkien toimintojen dokumentointia, toimintojen kehittämistä ja niiden laadun varmistamista sekä esimerkiksi kattavan palautejärjestelmän käyttöönottoa.⁶⁶ ”Laatukunnan on tehtävä laadukkaita valintoja”, tiivistää Kerttu Hiltunen Kumppani-lehden haastattelussa⁶⁷.

5.2 Sitkeys kannattaa, tapaus Kerava

Kerava on hyvä esimerkki siitä, kuinka kaupunginvaltuusto voi osoittaa voimansa kaupunginhallitukselle. Keravan kaupunki päätti siirtyä käyttämään Reilun kaupan kahvia, teetä ja mahdollisesti jatkossa muita tuotteita omissa tilaisuuksissaan sen jälkeen, kun kaupunginhallitus oli jo kertaalleen hylännyt aloitteen.

Kun Reilun kaupan aloite palautettiin valtuustoon päätöksentekoa varten, valtuutetut päättivät näyttää voimansa ja tekivät esityksen kaupunginhallituksen esitystä vastaan. Asiasta äänestettiin kahteen kertaan. Lopulta Reilua kauppaa kannattaneet voittivat äänin 29–22. Valtuutettujen päätös kääntäminen vaati päätöksen lisäkulujen korvaamisesta valtuuston omista määrärahoista, kuten seminaarikuluista. Lisäksi puheissa vedottiin valtuutettujen omaantuntoon ja imagosyihin. Samassa kokouksessa käsitelty muu Keravan budjetti ei sen sijaan herättänyt keskustelua lainkaan!⁶⁸

Aloitteiden eteneminen kunnan ratkaissa vie aikansa. Keravallakin alkuperäinen aloite oli tehty kesäkuussa 2004 puoli vuotta ennen lopullista päätöstä. Päätöksen saaminen on kestänyt saman verran tai pidempäänkin useissa muissakin kunnissa. Esimerkiksi Turussa aloitteet ovat olleet käsittelyssä jo kolme kertaa vuodesta 2005, eikä lopullista päätöstä Reilun kaupan tuotteisiin siirtymisestä kaikissa kunnan hankinnoissa ja Turun pyrkimisestä Reilun kaupan kaupungiksi ole vielä kukaan tehnyt.

6 ONGELMAKOHTIA JA HYVIÄ KÄYTÄNTÖJÄ

Tässä luvussa käsitellään kuntapäätöksissä esille tulleita ongelmakohtia ja ratkaisuja niille.

6.1 Tukkujen valikoimat

Monissa kunnissa eettisempien hankintojen edistäminen on pysähtynyt tukkujen valikoimaan, vaikka hallitus- tai valtuustoaloite olisikin voinut mennä läpi. Esimerkiksi Vantaan kunta-aloite kaatui siihen, että tukusta sai Reilun kaupan kahvia pelkästään pieninä pakkauskokoina. Pakkauskoon merkityksestä kertoo se, että Mikkelin suurkeittiössä jouduttiin avaamaan käsin noin tuhat kahden desin kermapurkkia, kun päätettiin tehdä luomukinkkukiusausta⁶⁹.

Oulun 400-vuotispäivien juhlakahvien tukkuongelmana oli puolestaan se, että saatavilla olevat suuret pakkaukset Reilun kaupan kahvia olivat vain suodatinjauhatusta. Jättikahvit, 10 000 kupillista, on pakko keittää isoissa sammi-oissa pannukahvina.

Reilun kaupan tuotteiden tukkuvalikoimat vaihtelevat Reilun kaupan edistämisyhdistyksen Anne Quarshien mukaan muun muassa tukkujen ja solmittujen tukkusopimusten mukaan. Suuria määriä hankkivat valtakunnalliset toimitusasiakkaat saavat yleensä valita suuremmasta valikoimasta kuin pienempiä hankintoja tekevät paikallisten nouto- tai pikatukkujen valikoiman varassa asioivat.⁷⁰

Suomen suurimpia tukkuja ovat Meira Nova, Kespro, Wihuri Oy Aarnion Metro-Tukku sekä Heimon Tukku. Meira Novan Reilun kaupan tuotevalikoimaan kuuluu monia Reilun kaupan tuotteita, ja sen jakelu kattaa koko Suomen. Meiran Novan Reilun kaupan tuotevalikoimat ovat yhtenäiset, ja se toimii Vantaan jakelukeskuksen ja viiden alueellisen myyntikonttorin avulla. Myös Kespron valtakunnallisten toimitusasiakkaiden saatavilla on hyvä valikoima Reilun kaupan tuotteita. Sen sijaan noutotukkujen paikalliset valikoimat vaihtelevat paljon. Metro-Tukulla on sekä valtakunnallista tukkumyyntiä että paikallisia pikatukkuja, joiden Reilun kaupan tuotevalikoimat vaihtelevat. Heimon Tukun valikoimissa on runsaasti Reilun kaupan tuotteita, mutta sen toimialue painottuu lähinnä pääkaupunkiseutuun sekä Turun ja Tampereen alueeseen.⁷¹

Reilun kaupan tuotteiden käytön edistäminen kannattaa Annen mukaan aloittaa kahvista, jota on yleisimmin saatavilla tukuissa. Muita Reilun kaupan tuotteita, kuten teetä, kaakaota, hunajaa ja sokeria, voi pitää kampanjoinnissa mukana, mikäli kunnan tai kaupungin käyttämä tukkulike pystyy niitä toimittamaan. Yllättävän isojenkin kaupunkien käyttämistä tukuista esimerkiksi Reilun kaupan hedelmät saattavat puuttua kokonaan. Muiden Reilun kaupan tuotteiden saatavuus sijoittuu tukuissa kahvin ja hedelmien väliin.⁷²

Ennen kuntakampanjointia olisi tärkeää tarkistaa, voiko kuntaan tilata Reilun kaupan tuotteita. Jos siirtymisestä

päätetään, Reilun kaupan tuotteet kilpailutetaan. Ongelmia saattaa syntyä kilpailutuksenkin yhteydessä silloin, jos tukkujen valikoima kyseisen kunnan alueella on suppea. Lisää kilpailutuksen yksityiskohtia käsitellään seuraavissa alaluvuissa.

6.2 Ennakkoluulojen karistamista

Toinen tukkujen valikoiman kanssa usein esiin tullut este Reilun kaupan tuotteiden suosimiselle on puhtaasti ennakkoluulot tuotetta kohtaan. Joskus kuulee sanottavan, että Reilun kaupan kahvi olisi jotenkin ominaisuuksiltaan erilaista kuin ”tavallinen kahvi”. Monesti törmää myös oletukseen, että olisi vain yhtä Reilun kaupan kahvia tai että Reilua kauppaa käy vain yksi yritys tai Reilun kaupan edistämisyhdistys. Mikään näistä ei pidä paikkaansa. Suomessa on saatavilla tällä hetkellä yli kolmeakymmentä erilaista Reilun kaupan kahvia ja yli 210 erilaista Reilun kaupan tuotetta eri tukuista. Reilun kaupan edistämisyhdistys ei myöskään tee kauppaa, vaan valvoo merkin käyttöä. Maailmankaupat sen sijaan maahantuovat ja jälleenmyyvät suoraan tuottajilta ostettuja reilun kaupan tuotteita.

Vastauksissa valtuustolle on Vantaalla ja Kirkkonummella vedottu siihen, että Helsingissäkin luovuttiin Reilun kaupan tuotteiden käytöstä vähäisen menekin, makua koskevan negatiivisen asiakaspalautteen ja kalliin hinnan vuoksi. Näissä kunnissa ei valitettavasti tehty omia kokeiluja.

Reilun kaupan kahvin väitetyt makuongelmat johtuvat jostakin muusta kuin siitä, että viljelijälle on maksettu kunnollinen korvaus. Jos Reilun kaupan kahvia tarjotaan ns. ”tavallisen” kahvin lisäksi, maku kärsii yksinkertaisesti siitä syystä, että kahvi seisoo pöydällä kauemmin. Kauemmin seisominen taas johtuu siitä, että kahveja on kahta erilaista.

Ennakkoluulojen karistamiseksi päätöksentekijöille voidaan järjestää mahdollisuus maistaa Reilun kaupan kahveja. Hyvä keino on myös Utajärvellä käytössä ollut kokouskahvien keittäminen. Utajärvellä päättäjät kehuivat kahvia erittäin hyväksi aivan spontaanisti ennen kuin heille kerrottiin, että se oli sillä kertaa Reilun kaupan kahvia.⁷³

Kokeilukahvien tulisi olla tavalliseen suomalaiseen makuun vaaleaksi paahdettuja silloin kuin niitä verrataan ns. ”tavalliseen” kahviin. Monet Reilun kaupan kahvit ovat keski-eurooppalaisittain tummaksi paahdettuja.

6.3 Oikeudenmukaisuudella on hintansa

Joskus aloitteet kaatuvat joidenkin Reilun kaupan tuotteiden korkeampaan hintaan. Itse kahvin hinta on kuitenkin häviävän pieni verrattuna kahvin tarjoilun muihin kuluihin kuten henkilökuntaan, tilakuluihin, astioihin, tiskaamiseen yms. Yleensä Reilun kaupan kahvi maksaa kupillista kohden vain yhden sentin ns. ”tavallista” kahvia enemmän. Hintaaerot

riippuvat kyseisen tukun Reilun kaupan tuotteiden vaihtoehtojen lisäksi siitä, mitä tuotetta on aiemmin käytetty.

Hintamielikuvat perustuvat pitkälti aiempaan tilanteeseen. Nykyisin hintaero Reilun kaupan kahvin ja ns. ”tavallisen” kahvin välillä on useimmissa tukuissa kaventunut hyvin pieneksi, ja on pienimmillään muutamia kymmeniä senttejä kiloa kohden.

Valtuustolle voidaan esittää, mistä kuluista mahdollinen lisä otetaan, kuten Keravalla tehtiin. Tätä suosittelee myös julkisten hankintojen neuvontayksikön asiantuntija Ilona Lundström. Kuntien talous on monesti niin ahtaalla, että vähänkään kalliimpaa vaihtoehtoa on vaikea valita, ellei siihen ole osoitettu jostakin varoja.⁷⁴

Hintaa koskeviin epäilyihin hyvä vastaus on myös se, että oikeudenmukaisuudella vain on hintansa. Reilun kaupan tuotteiden imagoarvo voidaan ottaa myös esiin perusteluissa ja kahvin hintaa voidaan verrata vaikkapa vastaavan vaikutuksen aikaansaavan julkisuuskampanjan hintaan.

Joskus Reilu kauppa herättää outoa vastustusta. Esimerkiksi Jyväskylässä hintalaskelmat tehnyt valmistelija painotti jostakin syystä suurimpia hintaeroja (kuten sokerissa) jättäen pienemmän hintaeron tuotteiden (kuten banaanien) hinnat mainitsematta.

Mikkelin ruokapalvelupäällikön hintalaskelmissa Reilun kaupan kahvin kustannusten arveltiin nousevan korkeiksi. Taustalla oli ruokahuollon erittäin tiukka taloudellinen tilanne, jossa ateriahinta oli keskimääräistä alhaisempi ja ruokapalvelu joutui pyytämään erikseen lisärahaa esimerkiksi uusittaviin laitteisiin.⁷⁵ Lisäksi aloitteen käsittelyn aikoihin Reilun kaupan kahvin valikoimat olivat monissa tukuissa vielä suppeat, vaikkakin parantumassa nopeasti uusien tuotteiden myötä. Mikkelin päättäjät laitoivat laskelmat uuteen selvitykseen, jotta saatavuus- ja hintatilanne voitaisiin tarkistaa uudelleen. Valmistelijoiden antamia tietoja ei ole pakko ottaa sellaisenaan, sillä ne voivat perustua myös puutteelliseen tai vanhentuneeseen tukkutietoon. Tarvittaessa laskelmista voi pyytää mielipidettä esimerkiksi Reilun kaupan tuotteita valmistavilta tai maahantuovilta yrityksiltä tai Reilun kaupan edistämisyhdistykseltä, ja sen jälkeen informoida kuntapäättäjiä tai vaikka tehdä aiheesta mielipidekirjoituksen.

6.4 Toimittajaehdokkaiden määrä

On epäilty, että Reilun kaupan tuotteissa ei ole olemassa riittävästi vaihtoehtoja, jotta kilpailutuksen vaatima vähimmäismäärä täyttyisi. Riittävänä määränä pidetään viittä toimittajaehdokasta⁷⁶. Tämä ei ole ollut enää pitkään aikaan ajankohtaista ns. vanhojen tuoteryhmien kuten kahvin ja teen suhteen, mutta esimerkiksi pakkauskoot tai Oulun valtavan kokoisen kahvituksen kaltaisten erikoisti-

lanteiden vaatimukset saattavat rajoittaa vaihtoehtoja (ks. alaluku Tukkujen valikoimat). Koska myös reilun kaupan tuotteet on kilpailutettava, vaihtoehtoisia toimittajia tulee sen kautta useita. Ongelmia saattaa kuitenkin tulla, jos tukkujen paikalliset noutovalikoimat ovat hyvin suppeita.

Uudempien tuoteryhmien kohdalla Reilun kaupan vaihtoehtoja saattaa olla vain pari, mutta uusia yrityksiä ja tuotteita tulee mukaan koko ajan. Reilun kaupan merkkituotteita on Suomessa tällä hetkellä yli 210 erilaista. Iso-Britanniassa tuotteita on jo yli 2000. Koska Reilun kaupan merkin saaneiden tuotteiden lisäksi esimerkiksi Maailmankauppojen tuotteet ovat sosiaalisesti eettisesti valmistetuja, vaihtoehtoja erityisesti elintarvikkeissa ja käsittöissä saadaan lisää niiden valikoimasta. Julkisten hankintojen tarjouspapereissa käytettävän Euroopan parlamentin asiakirjan määritelmä kattaa sekä Reilun kaupan merkkijärjestyksen että Maailmankauppojen tuotteet, joten molemmat ovat kyseistä määritelmää käytettäessä kilpailuissa mukana.⁷⁷

Tukkujen valikoiman edessä ei tarvitse luovuttaa. Jos tuotteilla ei tunnu olevan tukussa menekkiä tai niistä ei tule kyselyitä, valikoimat eivät kasva. Jos kyselyt lopetetaan oletetun valikoimien rajoittuneisuuden vuoksi, ollaan noidankehässä. Kuntiin tai tukkuihin päin olisi hyvä olla aktiivinen tämän vuoksi joka tapauksessa.

6.5 Vaihdot tehdään hankintasopimusten puitteissa

Voimassa oleva hankintasopimus saattaa myös estää tai lykätä kahvien vaihtamista. Esimerkiksi Raumalla valtuustoaloite kaatui siihen, että kahveista on sovittu vuosiksi eteenpäin, vaikka vanhasta tukusta olisikin saanut Reilun kaupan kahvia.

Jos kahvien vaihtaminen kesken sopimuskauden ei käy päinsä, päätös voidaan tehdä yksinkertaisesti koskemaan seuraavaa hankintakautta.

Julkisten hankintojen neuvontayksikön Ilona Lundströmin mukaan hankintasopimuksia ei voi rikkoa, muuten kuvioihin voi tulla käräjäoikeus. Usein puitesopimukset tehdään kuitenkin useamman tukun tai toimittajan, esimerkiksi lähiruokaa suosittaessa lähileipomon kanssa, ”eihän kukaan jaksa syödä samaa leipää kolmea vuotta”, hän sanoo.⁷⁸ Usean tukun tapauksessa Reilun kaupan kahvia ja muitakin tuotteita on käytännössä saatavilla.

Pienet hankinnat voidaan ostaa myös tavallisten toimittajien ulkopuolelta, jos niillä ei ole Reilun kaupan tuotteita.⁷⁹ Isommat hankinnat kilpailutetaan, jolloin vaihtoehdot lisääntyvät.

7 LOPUKSI

Eettisten ehtojen asettaminen julkisissa hankinnoissa vaikuttaa aiempaa helpommalta jatkossa. Hankintalain uudistuksesta tiedottamisen myötä julkisten hankkijoiden epäilykset eettisten ehtojen asettamisesta toivottavasti poistuvat, eikä lain muutoksen myötä markkinaoikeuteen joutuminenkaan ole todennäköisesti enää hankkijoiden pelkona niin paljon kuin aiemmin.

Yhteisillä varoilla hankkivilla on velvollisuus toimia esimerkillisesti ja vastuullisesti. Lisäksi julkisilla hankinnoilla on kokonsa vuoksi paljon painoarvoa ja sen kautta vaikutuspotentiaalia.

Julkisten hankintojen eettisyyden parissa työskentelevät useat tahot myös julkishallinnon sisällä. Esimerkiksi EU:n tasolla on kiinnitetty huomiota siihen, että jos julkisissa tiloissa siirryttäisiin ns. vihreään sähköön, Euroopan hiilidioksidipäästöt vähenisivät viidenneksellä Kioton pöytäkirjan tavoitteista. Myös Suomessa ympäristöministeriö ja kauppa- ja teollisuusministeriö valmistelevat ympäristönäkökohdista parasta aikaa suositusta julkisia hankintoja tekeville.

Reilun kaupan tuotteiden suosiminen on helppo tapa tehdä sosiaalisesti ja ympäristön kannalta vastuullisia valintoja. Reilun kaupan merkki on selkeä ja yksiselitteinen tae kestäväälle tuotantotavalle ja viitteeksi hankintapapereihin käy Euroopan parlamentin kehitysyhteistyövaliokunnan reilun kaupan määritelmä⁸⁰.

Reilun kaupan tuotteiden hyvä menekki ja sen jatkuva huima kasvu kertovat siitä, että ihmiset ovat omassa talouksessaankin valmiita eettisiin valintoihin, jopa silloin, jos hinta on hivenen korkeampi⁸¹. Kannatusta eettisille valinnoille siis on.

Kuntalaiset ja päättäjät voivat edistää verovarojen eettisempää käyttöä kunnassaan laatimalla aloitteen ja keräämällä valtuutettuja tai kunnanhallituksen jäseniä aloitteen taakse. Reilun kaupan puolesta Repu ry on tuottanut valmiita materiaaleja kuten vetoomuskortteja kuntakampanjoinnin avuksi. Myös Reilun kaupan seurakunta -kampanja tarjoaa helppoja tapoja vaikuttaa julkisiin hankintoihin.

Lisätietoja voi kysyä kampanjointiin keskittyvästä Reilun kaupan puolesta Repu ry:stä (<http://www.repu.fi/>) tai Reilun kaupan virallisena kansallisena edustajana toimivasta Reilun kaupan edistämisyhdistyksestä (<http://www.reilu-kauppa.fi/>).

8 LÄHTEET

8.1 Kirjalliset

- ICLEI – Local Governments for Sustainability 2006 Buy Fair – A Guide to the public purchasing of Fair Trade products. (http://www.iclei-europe.org/fileadmin/user_upload/newsbits/buyfair_guide_final_www.pdf)
- Eduskunta 2006 Laki julkisista hankinnoista. Valtioapäiväsiakirjat EV 256/2006 vp – HE 50/2006 vp. Hallituksen esitys laeiksi julkisista hankinnoista sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista. (http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/ev_256_2006_p.shtml)
- Euroopan parlamentti 6.6.2006 Mietintö reilusta kaupasta ja kehityksestä. Kehitysyhteistyövaliokunta. A6-0207/2006. (<http://www.europarl.europa.eu/search/reports/perform.do;jsessionid=F63EA47EAAEE54FA49D4BB7D24398AD2.node2?query=A6-0207%2F2006&language=FI>)
- FinnWatch marraskuu 2006 Ostoksilla verovaroin - Julkiset hankinnat kehityksimaista ja niiden eettisyys. Päivi Pöyhönen. (http://www.finnwatch.org/pdf/ostoksilla_verovaroin.pdf)
- Hansel Oy. (<http://www.hansel.fi>)
- Julkisten hankintojen neuvontayksikkö. Kauppa- ja teollisuusministeriö ja Kuntaliitto. (<http://www.hankinnat.fi>)
- Keski-Uusimaa 17.11.2004 Reilu kahvi voitti Keravalla. Kerava tarjoaa reilut kahvit uuden valtuuston piikkiin, ss. 3 ja 6. Veijo Eronen.
- KTM Kauppa- ja teollisuusministeriö 15.8.2006 Etusivu – Markkinat ja kuluttajat – Julkiset hankinnat. (<http://www.ktm.fi/>)
- Kumppani 10.10.2004 Pienen kunnan suuri teko. Nieminen Anna. Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa ry. Kumppani 5/2004, nettiarkisto. (http://www.kepa.fi/kumppani/arkisto/2004_5/3757)
- Kunnat 25.8.2006 Kunnat kiinnostuneet yhteisestä hankintayksiköstä. (http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;60;498;91390;106147;107722)
- Kunnat 16.1.2007 Kunnat maakunnittain ja seutukunnittain. (http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;374;36984;31661;115113)
- Kunnat 5.3.2007 Uusi hankintalaki voimaan 1.6. (http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;66354;66363;116121)
- Länsi-Savo 4.10.2006 Ison keittiön budjetti ei kestä markkinoista, s.11. Jukka Ahdelma.
- Reilun kaupan edistämisyhdistys ry: Reilun kaupan kunta -kriteerit. (<http://www.reilukauppa.fi>)
- Reilun kaupan edistämisyhdistys ry 11.4.2004 Utajärvellä on menossa Reilun kaupan buumi. Uutisarkisto (<http://www.reilukauppa.fi/?147&cmsshow=58;news;5>)

- Reilun kaupan edistämisyhdistys ry 25.8.2004 Koko Utajärvi vaihtoi huhtikuussa kahvinsa Reiluksi. Uutisarkisto. (<http://www.reilukauppa.fi/?147&cmsshow=62;news;5>)
- Reilun kaupan edistämisyhdistys ry 8.9.2005 Utajärven kunta haastaa Suomen kunnat käyttämään Reiluja tuotteita. Uutisarkisto. (<http://www.reilukauppa.fi/?147&cmsshow=76;news;5>)
- Reilun kaupan edistämisyhdistys ry 19.6.2006 Ruotsi sai ensimmäisen Reilun kaupan kaupunkinsa. Uutisarkisto. (<http://www.reilukauppa.fi/?147&cmsshow=109;news;5>)
- Takkula Eero 2004 Seudun yhteiseen hankintaan ja logistiikkaan – seudullisen hankintastrategian kehittäminen. Case: Kemi-Tornion seudun hankintapalvelut. Hankintarenkaiden ja logistiikan kehittämisohjelma – HALKO - projekti. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A. Raportteja ja tutkimuksia 2/2004. Kemi 2004. (<http://www.kemi.fi/hallinto/Materiaalikeskus/tifHALKOraporttio52004.pdf>)
- Utajärven kunta: Kunnanhallituksen pöytäkirja 17.5.2004 143 §. (<http://www.utajarvi.fi/dynastia/kokous/KO-KOUS-178-4.HTM>)
- Utajärven kunta: Laatu. (<http://www.utajarvi.fi/sivu/fi/laatu/>)
- Uutispäivä Demari 30.4.2007 Rooman kaupunki suosii Reilun kaupan tuotteita, s. 16. David Cronin.
- Verkko-Haavi, Oulun Logistiikan Hankintarenkaan julkaisu 3/2006: ”Kunta-Hanselistä” tulossa valtakunnallinen. (http://www.verkkohaavi.fi/206_teema_9.php)

8.2 Haastattelut

- Hiltunen Kerttu, entinen Utajärven kunnan kehitysjohtaja ja hallintosihteeri, puhelimitse 20.3.2007.
- Korva Heidi, tiedotuspäällikkö, Reilun kaupan edistämisyhdistys, puhelimitse 16.3.2007.
- Lundström Ilona, asiantuntija, Kuntaliiton ja Kauppa- ja teollisuusministeriön julkisten hankintojen neuvontayksikkö, puhelimitse 11.4.2007.
- Quarshie Anne, tuotepäällikkö, Reilun kaupan edistämisyhdistys, puhelimitse 21.3.2007 ja 3.5.2007.

8.3 Muut lähteet

- FinnWatchin julkisten hankintojen raportin julkistamistilaisuus eduskunnassa 30.11.2006. Raportin toimeksiantaja on Suomen ammattiliittojen solidaarisuuskeskus SASK. Julkistamistilaisuuden järjestäjinä olivat Reilun kaupan edistämisyhdistys, Maailmankauppojen liitto ja eduskunnan globaaliryhmä. Reilun kaupan edistämisyhdistyksen tiedote seminaarista (<http://www.reilukauppa.fi/?147&cmsshow=125;news;5>)

9 LIITTEET

Liite 1

Reilun kaupan kunnan kriteerit

Reilun kaupan edistämisyhdistys voi myöntää Reilun kaupan kunta -tittelin kunnalle, joka täyttää seuraavat vaatimukset.

ALUKSI VAADITAAN KAHTA ASIAA:

1. Hankkeella tulee olla kunnan poliittinen tuki.
2. Tarvitaan paikallinen kannatustyöryhmä, joka koordinoi ja ajaa hanketta eteenpäin sekä vastaa raportoinnista Reilun kaupan edistämisyhdistykselle.

REILUN KAUPAN KUNNAN TULEE TÄYTTÄÄ SEURAAVAT VIISI KRITERIÄ:

1. Kunta käyttää Reilun kaupan tuotteita
 - Kunta vaihtaa kunnan/kaupungintalon kahvit Reilun kaupan merkkituotteiksi ja käyttää Reilun kaupan kahvia ja teetä kaikissa omissa tilaisuuksissaan.
 - Kunta käyttää säännöllisesti myös joitakin muita Reilun kaupan tuotteita (esim. hedelmät, kaakao, tuoremu jne.) kunnan/kaupungintalolla ja omissa tilaisuuksissaan. Kunta pyrkii joka vuosi aktiivisesti lisäämään Reilun kaupan tuotteiden käyttöä hankinnoissaan.
 - Kunta tutkii mahdollisuutta, että se käyttäisi Reilun kaupan tuotteita kaikissa hankinnoissaan.
 - Kunta valitsee edustajan paikalliseen Reilun kaupan kunnan kannatustyöryhmään.
 - Kunta järjestää tilan infopisteelle (esim. kirjastosta tai kunnan/kaupungintalolta), jossa kuntalaisille on jaossa tietoa Reilun kaupan järjestelmästä ja tuotteista.
2. Kunnassa toimii Reilun kaupan kunnan kannatustyöryhmä
 - Perustetaan paikallinen kannatustyöryhmä, joka työskentelee Reilun kaupan kunta -tittelin saamiseksi ja valvoo kriteerien noudattamista. Vuosittainen raportointi Reilun kaupan edistämisyhdistykselle on pakollista.
 - Kannatustyöryhmässä voi olla edustajia esimerkiksi paikallisista yhdistyksistä, seurakunnista ja yrityksistä. Työryhmässä tulee olla vähintään yksi kunnan ja yksi seurakunnan edustaja. Suositeltavaa on, että kunnan edustajina toimii sekä yksi kunnan työntekijä/virkamies että yksi luottamushenkilö.
 - Työryhmä ilmoittaa Reilun kaupan edistämisyhdistykselle yhteyshenkilön.

3. Reilun kaupan tuotteiden tarjonta ruokakaupoissa, kahviloissa, ravintoloissa ja hotelleissa
 - Reilun kaupan tuotteita pitää olla laajasti kuluttajien saatavilla paikkakunnan ruokakaupoissa.
 - Myös kahviloissa, ravintoloissa ja hotelleissa on tarjolla Reilun kaupan tuotteita.
 - Reilun kaupan tuotteet merkitään kaupoissa hyllymerkein aina, kun siihen on saatu lupa kaupasta. Asiakkaiden saatavilla on kaupoissa myös muita Reilun kaupan materiaaleja (esitteet). Myös kahvilat, ravintolat ja hotellit ilmoittavat asiakkailleen käyttävänsä Reilun kaupan tuotteita (esim. pöytäständien tai julistoiden avulla).
 - Alle 5000 asukkaan kunnat – Yhdessä kahvilassa, ravintolassa tai hotellissa tarjotaan Reilun kaupan kahvia.
 - Yli 5000 asukkaan kunnat – Yhteensä kolmessa kahvilassa, ravintolassa tai hotellissa tarjotaan Reilun kaupan kahvia
 - Yli 10 000 asukkaan kunnat – Yhteensä viidessä kahvilassa, ravintolassa tai hotellissa tarjotaan Reilun kaupan kahvia.
 - Yli 20 000 asukkaan kunnat – Yhteensä kahdeksassa kahvilassa, ravintolassa tai hotellissa tarjotaan Reilun kaupan kahvia.
 - Yli 50 000 asukkaan kunnat – Yhteensä kymmenessä kahvilassa, ravintolassa tai hotellissa tarjotaan Reilun kaupan kahvia.
 - Yli 100 000 asukkaan kunnat – Yhteensä 15 kahvilassa, ravintolassa tai hotellissa tarjotaan Reilun kaupan kahvia.
 - Yli 200 000 asukkaan kunnat – Yhteensä 20 kahvilassa, ravintolassa tai hotellissa tarjotaan Reilun kaupan kahvia.
4. Reilun kaupan tuotteiden kulutus työpaikoilla, seurakunnissa ja muissa yhteisöissä
 - Paikalliset työpaikat, seurakunnat ja yhdistykset käyttävät Reilun kaupan tuotteita, esimerkiksi kahvia ja teetä, ja mainitsevat siitä Reilun kaupan tiedotusmateriaalin avulla tai kotisivuillaan.
 - Vähintään puolet kunnan seurakunnista on siirtynyt käyttämään Reilun kaupan kahvia. Nämä seurakunnat edustavat vähintään puolta kunnan kaikkien seurakuntien jäsenmäärästä.
 - Reilun kaupan tuotteita käytetään myös työpaikoilla ja yhdistyksissä.
 - Alle 5000 asukkaan kunnat – Vähintään viisi työpaikkaa tai yhdistystä on siirtynyt käyttämään Reilun kaupan kahvia ja teetä.
 - Yli 5000 asukkaan kunnat – Vähintään kymmenen työpaikkaa tai yhdistystä on siirtynyt käyttämään Reilun kaupan kahvia ja teetä.
 - Yli 10 000 asukkaan kunnat – Vähintään 12 työpaikkaa tai yhdistystä on siirtynyt käyttämään Reilun kaupan kahvia ja teetä.

- Yli 20 000 asukkaan kunnat – Vähintään 15 työpaikkaa tai yhdistystä on siirtynyt käyttämään Reilun kaupan kahvia ja teetä.
- Yli 50 000 asukkaan kunnat – Vähintään 20 työpaikkaa tai yhdistystä on siirtynyt käyttämään Reilun kaupan kahvia ja teetä.
- Yli 100 000 asukkaan kunnat – Vähintään 30 työpaikkaa tai yhdistystä on siirtynyt käyttämään Reilun kaupan kahvia ja teetä.
- Yli 200 000 asukkaan kunnat – Vähintään 50 työpaikkaa tai yhdistystä on siirtynyt käyttämään Reilun kaupan kahvia ja teetä.

5. Reilun kaupan viikkoihin osallistuminen ja muu media-näkyvyys
- Reilun kaupan kunta osallistuu Reilun kaupan viikkoihin kaksi kertaa vuodessa.
 - Kannatustyöryhmä työskentelee aktiivisesti (esim. lehdistötiedotteiden avulla) saadakseen huomiota mediassa ja kasvattaakseen kuntalaisten tietoa Reilusta kaupasta ja Reilun kaupan kunta -tittelistä.
 - Reilun kaupan kunnan nettisivuilla on informaatiota Reilun kaupan kunta -tittelistä Reilun kaupan merkin kera. Samassa yhteydessä on linkki Reilun kaupan edistämisyhdistyksen nettisivuille. (Reilun kaupan merkin käyttämisestä on olemassa omat graafiset ohjeet.)

JATKUVAN PARANTAMISEN VAATIMUS

Kunnalta vaaditaan jatkuvaa parantamista / kehittymistä, jotta se voi säilyttää Reilun kaupan kunta -tittelin. Säilyttääkseen tittelin kannatustyöryhmän tulee raportoidessaan osoittaa joka vuosi, miten Reilun kaupan tuotteiden kulutus on parantunut kunnan hankinnoissa sekä mitä on tehty Reilun kaupan näkyvyyden ja tuotteiden saatavuuden parantamiseksi.

PAKOLLISET VAATIMUKSET:

1. Kunta kasvattaa Reilun kaupan tuotteiden ostamista vuosittain joko yhden tuoteryhmän sisällä tai hankkimalla entistä useampia tuotteita.
2. Reilun kaupan tuotteiden saatavuus on parantunut kahviloissa, ravintoloissa ja hotelleissa tai yhä useampi työpaikka tai yhdistys on ryhtynyt käyttämään Reilun kaupan tuotteita.
3. Reilun kaupan näkyvyyden ja tunnettuuden lisäämiseksi on tehty aktiivista tiedotustyötä.

KUNNAN TUKI KANNATUSTYÖRYHMÄLLE

Reilun kaupan kaupunki -kriteerit toimivat työkaluina kunnille, jotka haluavat levittää tietoa eettisestä kuluttamisesta ja Reilusta kaupasta. Kannatustyöryhmän tehtävä on edistää ja varmistaa, että kriteerejä noudatetaan. Jotta toiminnalla olisi merkittävää vaikutusta, kuntaa kannustetaan toimimaan yhteistyössä hankkeen kannatustyöryhmän kanssa ja helpottamaan sen työtä. Reilun kaupan kunta -hanke perustuu vapaaehtoisuuteen, mutta sitoutuminen on tärkeää Reilun kaupan kunnan uskottavuuden kannalta.

Seuraavat kohdat selventävät, mitä kunnan kannustetaan tekemään hankkeen kannatustyöryhmän tai vastaavan tuella.

- Myöntää resursseja tiedotukselle, jotta kannatustyöryhmä voi kasvattaa Reilun kaupan tunnettuutta.
- Kannustaa julkisen hallinnon työpaikkoja käyttämään Reilun kaupan tuotteita niin paljon kuin on mahdollista.
- Asettaa tavoitteita kannatustyöryhmän työlle ja eettisen kulutuksen kasvulle.
- Järjestää sopivan tilan, jossa kunnan asukkaat voivat käydä tutustumassa Reilun kaupan tiedotusmateriaaleihin ja tuotteisiin.
- Työskentelee aktiivisesti kuntalaisten keskuudessa Reilun kaupan tunnettuuden ja tietoisuuden edistämiseksi.
- Ottaa konkreettisia askeleita siihen suuntaan, että eettisyys otettaisiin huomioon kaikissa hankinnoissa.

TIEDOTUSTYÖ

Reilun kaupan kunta -kriteereissä vaaditaan systemaattista tiedotustyötä, jonka avulla kannatustyöryhmä pyrkii nostamaan Reilun kaupan tuotteiden kulutusta. Säilyttääkseen Reilun kaupan kunta -statuksen kannatustyöryhmän on osoitettava, miten se työskentelee kasvattaakseen Reilun kaupan tunnettuutta. Tiedotustööhön lasketaan mukaan esimerkiksi aktiivinen toiminta medioiden suuntaan sekä tiedotuskampanjoiden, erilaisten tempausten, maistustusten jne. järjestäminen sekä eri tahojen haastaminen tuotteiden käyttäjäksi.

Sitä kuinka laajasti työryhmän tulee tiedotustoimintaa harjoittaa, ei määritellä kriteereissä. Reilun kaupan kunta -tittelin uskottavuuden kannalta tiedotustoiminnan tulee kuitenkin olla järkevällä pohjalla. Kannatustyöryhmän tekemää tiedotustyötä arvioidaan vuosittaisissa tarkastuksissa.

Reilun kaupan edistämisyhdistys, huhtikuu 2007,
<<http://www.reilukauppa.fi/>>

10 LOPPUVIITTEET

1 Reilun kaupan ostajan opas on englanniksi osoitteessa ICLEI
2006 Buy Fair: (http://www.iclei-europe.org/fileadmin/user_upload/newsbits/buyfair_guide_final_www.pdf) Oppaan sisältöä voi soveltaa Suomeen ja opasta suomennetaan parhaillaan.

2 Ks. FinnWatch 2006 s. 4

3 Selvityksen teettäjä, Reilun kaupan puolesta Repu ry, toimii läheisessä yhteistyössä Reilun kaupan edistämisyhdistyksen kanssa. Katso Reilun kaupan tuotteiden täyttämät kriteerit osoitteesta (<http://www.reilukauppa.fi/>)

4 Maailmankaupat ja kehityskaupat ovat reilun kaupan tuotteiden erikoisliikkeitä, jotka tuovat maahan ja jälleenmyyvät erityisesti pienten kehitysmaiden tuottajayhteisöjen elintarvikkeita sekä käsitöitä. Maailmankaupat myös muuttavat perinteistä asetelmaa kehityksistä raaka-aineiden tuottajina suosimalla alkuperämaassa mahdollisimman pitkälle jalostettuja tuotteita. Tuotonsa Maailmankaupat sijoittavat takaisin reilun kaupan järjestelmään.

5 FinnWatch 2006 s. 4

6 Reilun kaupan järjestelmässä on tekstiilien osalta sertifioitua vain puuvillan tuotanto, eivätkä sen kriteerit koske koko tuotantoketjua kuten esimerkiksi tehdasoloja.

7 Eduskunta 2006 Laki julkisista hankinnoista 6 §

8 Eduskunta 2006 Laki julkisista hankinnoista 6 §

9 Kuntatiedot ja hieman valtion hankintoja koskevia tietoja on kerätty Reilun kaupan puolesta ry:n RepuWikiin sivulle, jota voivat jatkossakin päivittää kaikki Repun jäsenet.

10 FinnWatch 2006 s. 7,9

11 Uutispäivä Demari 30.4.2007 Rooman kaupunki suosii Reilun kaupan tuotteita s. 16

12 Reilun kaupan edistämisyhdistys ry 19.6.2006 Ruotsi sai ensimmäisen Reilun kaupan kaupunkinsa; suullinen tieto, Heidi Korva, Reilun kaupan edistämisyhdistys ry

13 FinnWatch 2006 s. 9

14 FinnWatchin julkisten hankintojen raportin julkistamistilaisuus eduskunnassa 30.11.2006.

15 Ilona Lundströmin haastattelu 11.4.2007

16 Kunnat 5.3.2007 Uusi hankintalaki voimaan 1.6.

17 KTM 15.8.2006

18 Eduskunta 2006 Laki julkisista hankinnoista 49 §. Kursivointi kirjoittajan.

19 Kunnat 5.3.2007 Uusi hankintalaki voimaan 1.6.

20 KTM 15.8.2006

21 Julkisten hankintojen neuvontayksikkö

22 Julkisten hankintojen neuvontayksikkö

23 Julkisten hankintojen neuvontayksikkö

24 KTM 15.8.2006

25 Julkisten hankintojen neuvontayksikkö

26 Julkisten hankintojen neuvontayksikkö

27 Julkisten hankintojen neuvontayksikkö

28 Julkisten hankintojen neuvontayksikkö

29 KTM 15.8.2006, Ilona Lundströmin haastattelu 11.4.2007

30 Ilona Lundströmin haastattelu 11.4.2007

31 Ilona Lundströmin haastattelu 11.4.2007

32 Euroopan parlamentti 6.6.2006 Mietintö reilusta kaupasta ja kehityksestä. Kehitysyhteistyövaliokunta. A6-0207/2006. Suomeksi osoitteessa (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2006-0207+0+DOC+XML+Vo//FI&language=FI>)

33 Englanninkielinen opas on osoitteessa ICLEI 2006 Buy Fair: (http://www.iclei-europe.org/fileadmin/user_upload/newsbits/buyfair_guide_final_www.pdf). Opasta ollaan suomentamassa.

34 Julkisten hankintojen neuvontayksikkö; Ilona Lundströmin haastattelu 11.4.2007

35 Julkisten hankintojen neuvontayksikkö

36 Julkisten hankintojen neuvontayksikkö

37 Ilona Lundströmin haastattelu 11.4.2007; KTM 15.8.2006

38 FinnWatch 2006 s. 11

39 Uuden EU-hankintadirektiivin mukaisella puitejärjestelyllä tarkoitetaan perinteistä puitesopimusta laajempaa käytäntöä, jossa toimittajat voidaan vielä kilpailuttaa puitesopimuksessa olevien kesken. Kunnat: Uusi hankintalaki voimaan 1.6.

40 Julkisten hankintojen neuvontayksikkö

41 Kunnat 25.8.2006 Kunnat kiinnostuneet yhteisestä hankintayksiköstä

42 FinnWatch 2006 s. 9

43 Julkisten hankintojen neuvontayksikkö

44 Takkula 2004, s. 3,11

45 Kunnat 5.3.2007 Uusi hankintalaki voimaan 1.6.

46 Ks. seutukuntajako Kuntaliiton nettisivuilta Kunnat 16.1.2007 Kunnat maakunnittain ja seutukunnittain. (http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;374;36984;31661;115113)

47 Oulun lisäksi oma seutukuntansa on Oulunkaaren seutukunta.

48 Tiedot ovat pari vuotta vanhoja ja perustuvat kehityshankkeeseen, jonka vuoksi käytäntöjä on saatettu muuttaa. Takkula 2004, s. 3,11

49 Verkko-HaAvi, Oulun Logistiikan Hankintarenkaan julkaisu 3/2006: "Kunta-Hanselista" tulossa valtakunnallinen

50 Julkisten hankintojen neuvontayksikkö

51 Kumppani 10.10.2004 Pienen kunnan suuri teko

52 Reilun kaupan edistämisyhdistys ry 11.4.2004 Utajärvellä on menossa Reilun kaupan buumi

53 Reilun kaupan edistämisyhdistys ry 25.8.2004 Koko Utajärvi vaihtoi huhtikuussa kahvinsa Reiluksi

54 Kerttu Hiltusen haastattelu 20.3.2007

55 Utajärven kunta: Kunnanhallituksen pöytäkirja 17.5.2004 143 §

56 Kumppani 10.10.2004 Pienen kunnan suuri teko

57 Kerttu Hiltusen haastattelu 20.3.2007

58 Kumppani 10.10.2004 Pienen kunnan suuri teko

59 Kumppani 10.10.2004 Pienen kunnan suuri teko

60 Kerttu Hiltusen haastattelu 20.3.2007

61 Reilun kaupan kunnan ehdot ovat liitteessä 1. Reilun kaupan edistämisyhdistys ry: Reilun kaupan kunta -kriteerit

62 Reilun kaupan edistämisyhdistys ry: Reilun kaupan kunta -kriteerit

63 Reilun kaupan edistämisyhdistys ry 8.9.2005 Utajärven kunta haastaa Suomen kunnat käyttämään Reiluja tuotteita

64 Heidi Korvan haastattelu 16.3.2007

65 Reilun kaupan edistämisyhdistys ry: Reilun kaupan kunta -kriteerit

66 Utajärven kunta: Laatu

67 Kumppani 10.10.2004 Pienen kunnan suuri teko

68 Keski-Uusimaa 17.11.2004 Reilu kahvi voitti Keravalla

69 Länsi-Savo 4.10.2006 Ison keittiön budjetti ei kestä market-tuotteita s. 11

70 Anne Quarshien haastattelu 21.3.2007

71 Anne Quarshien haastattelu 21.3.2007 ja 3.5.2007

72 Anne Quarshien haastattelu 21.3.2007 ja 3.5.2007

73 Kerttu Hiltusen haastattelu 20.3.2007

74 Ilona Lundströmin haastattelu 11.4.2007

75 Länsi-Savo 4.10.2006 Ison keittiön budjetti ei kestä market-tuotteita s. 11

76 Julkisten hankintojen neuvontayksikkö

77 Euroopan parlamentti 6.6.2006 Mietintö reilusta kaupasta ja kehityksestä.

78 Ilona Lundströmin haastattelu 11.4.2007

79 Ilona Lundströmin haastattelu 11.4.2007

80 Euroopan parlamentti 6.6.2006 Mietintö reilusta kaupasta ja kehityksestä. Kehitysyhteistyövaliokunta. A6-0207/2006. Suomeksi osoitteessa (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2006-0207+0+DOC+XML+Vo//FI&language=FI>)

81 Tuottajalle maksetaan Reilun kaupan tuotteista aina maailmanmarkkinahintaa korkeampaa ja sen heilahteluilta turvattua takuuhintaa, joka näkyy joidenkin tuotteiden vähittäismyyntihinnassa. Välikäsien poistaminen tasoihin kuitenkin hintaeroa. Usein korkeamman hinnan syynä ovat jälleenmyyjän korkeamat katteet esimerkiksi pienemmistä pakkauskoista tai erikoistuotteiden statuksesta johtuen.

repu

Reilun kaupan puolesta ry
www.repu.fi